

Aan: het College van burgemeester en wethouders van Tynaarlo
Postbus 5
9480 AA Vries

Vries, 1 oktober 2024

Betreft: Advies Kadernota Inkomen, Ontwikkeling en Werk 2025 - 2028

Geacht college,

Graag voldoet de ASD gemeente Tynaarlo aan uw verzoek om een advies uit te brengen over de Kadernota Inkomen, Ontwikkeling en Werk 2025 - 2028.

1. Advies

De Adviesraad Sociaal Domein gemeente Tynaarlo (ASD) adviseert het college en de raad positief over de Kadernota Inkomen, Ontwikkeling en Werk, maar wil hierbij wel enkele algemene en specifieke bemerkingen plaatsen. Deze komen er samengevat op neer op neer dat vooral de gemeente Tynaarlo aanvullende stappen kan, en -in onze optiek- moet zetten met het doel een meer betekenisvollere uitvoering van de Participatiewet en andere wetten op het sociaal domein in het belang van de inwoners van Tynaarlo.

De ASD heeft in mei jl. een advies uitgebracht over de Integrale nota armoede en schuldhelpverlening gemeente Tynaarlo 2025-2028 'Een Leven met Zekerheid'. Wij verwijzen in dit advies in algemene zin naar deze nota en het uitgebrachte advies, gelet op de samenhang.

2. Korte beschouwing met aanvullend perspectief

De Kadernota Inkomen, Ontwikkeling en Werk 2025 -2028 is voor de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo de lokale uitwerking in hoofdlijnen van de Participatiewet. De Participatiewet heeft twee doelen, kort gezegd 1) het helpen van inwoners aan werk/een baan en 2) inwoners met onvoldoende geld een inkomen te geven waarmee zij hun noodzakelijke kosten kunnen betalen.

De kadernota pakt dit breder aan via het begrip "bestaanszekerheid". De nota onderkent dat de problemen waarin mensen kunnen verkeren veroorzaakt kunnen worden door meer dan geen werk en/of onvoldoende inkomen.

Werkplein Drentse Aa richt zich terecht in eerste aanleg op de uitvoering van de Participatiewet, maar heeft ook oog voor de onderliggende problemen waar mensen mee te maken kunnen hebben. Door de definitie van "bestaanszekerheid" van de VNG/Divosa te hanteren worden vier punten benoemd: een voldoende en voorspelbaar inkomen, zinvolle dagbesteding, een dak boven je hoofd en zekerheid tot betaalbare zorg. Hiermee wordt een landelijke lijn gevolgd. Een en ander wordt uitgewerkt in leidende principes met o.a. "doenvermogen", bedoeling van de wet, menselijke maat, gelijkwaardigheid en eenvoudig. Dit in navolging van adviezen van o.a. de Commissie Sociaal Minimum.

De nota richt zich in de aanpak op de pijlers Ontwikkelen, Voldoende voorspelbare inkomen, Zinvolle dagbesteding en Toegang tot betaalbare woning en zorg. Deze pijlers worden vervolgens uitgewerkt.

Ons *breder*e perspectief.

Geen werk en/of onvoldoende inkomen zijn op zich weer verschijnselen *veroorzaakt door* mogelijk problemen op andere levensdomeinen als (fysieke en/of psychische) gezondheid, onderwijs/opleiding, de privé situatie, wonen, mobiliteit en een sociaal netwerk. Het Centrum voor Arbeid en Beleid/RUG (2000) benoemde deze als hulpbronnen voor participatie. Deze hulpbronnen zijn voor de betreffende mensen niet op orde; er zijn tekorten. En deze hulpbronnen beïnvloeden elkaar onderling; en ze “stapelen” (Bartels 2024)). Een slechte woonsituatie beïnvloedt de gezondheid negatief. Een slechte gezondheid maakt het moeilijk om een opleiding te volgen of aan het werk te gaan. Een echtscheiding, schulden en/of problemen met kinderen zijn stressvol, et cetera. In dit advies baseren wij ons op dit bredere perspectief.

3. Onze bemerkingen

Algemeen

- a) De ASD spreekt zijn waardering uit voor de wijze waarop de nota is verwoord: in eenvoudiger begrijpelijker Nederlands. Zonder juridisch en bestuurlijk jargon. Wij adviseren u dit voor meerdere beleidsterreinen te doen.
- b) De ASD adviseert in de uitvoering van de Participatiewet meer durf te tonen. De kadernota volgt het landelijke, dat gelukkig ten opzichte van het voorgaande strenge, alleen op werk, control en resultaat gerichte beleid sterk wijzigt. Naar onze mening kan er nu al meer, zoals diverse landelijke voorbeelden laten zien: de overname van schulden en zo direct een schone lei voor betrokkene oplevert. De “garantieknoop” voor een gemakkelijke terugkeer in de bijstand (Dordrecht). Schoon het aantal regelingen op door ze te combineren in “koopelregelingen” of zelfs maar één regeling. Het ambtshalve toekennen van regelingen zonder administratieve poespas van aanvragen e.d. is zeker een stap vooruit. In de nota worden belemmerende punten opgesomd: het stelsel is complex, een wirwar van regelingen en complexe aanvraagprocedures. Ons advies: toon lef door hier nu al wat aan te doen!
- c) Wij merken op dat de pijlers voor de bestaanszekerheid (voorspelbaar inkomen, zinvolle dagbesteding, en betaalbare woning en toegang tot zorg) een “breedteverschil” kennen met de eerder genoemde hulpbronnen. Wij begrijpen dat WPDA in de uitvoering van de Participatiewet zich vooral op de genoemde pijlers gaat richten en daarnaast zich bewust is van de verbinding met andere delen van het sociaal domein (en mogelijk andere domeinen). De nota verwoordt dit ook: “Wij focussen daarom niet alleen op de levensdomeinen werk en inkomen, maar gaan ook uit van brede ondersteuning die de verschillende levensdomeinen overstijgt.” (blz. 6)
Het gaat niet alleen om een bijdrage leveren aan “Ontwikkeling” of “Zinvolle dagbesteding” in de uitvoering. Volgens ons moet er ook aandacht voor zijn dat andere domeinen preventief kunnen bijdragen aan de bestaanszekerheid. Wij adviseren het “investeren in het verminderen van de bestaansONzekerheid” uit te werken, niet alleen met “begrijpelijke regelgeving”. In de nota worden gevolgen te over vermeld, wat goed is, maar wat concreet en effectief gaat gebeuren om bestaansONzekerheid te bestrijden en – beter- te voorkomen blijft naar ons idee onduidelijk. De nota wint aan kracht als de intenties concreter worden uitgewerkt, o.a. ook voor de *levensdomeinen*/hulpbronnen. Wij begrijpen dat WPDA niet voor alle hulpbronnen “aan zet” is, maar een meer uitgewerkte integrale aanpak in samenwerking met anderen, is sterker. De nota geeft hiertoe al aanzetten. De aanbeveling over de strategische samenwerking van onderzoeksbureau Bartels ligt ook in die lijn. De gemeente kan hierin het voortouw nemen.

- d) In de nota worden meerdere situaties benoemd, o.a.:
- mensen die na aftrek van de vaste lasten uiteindelijk te weinig geld overhouden
 - belangrijke levensgebeurtenissen (18 jaar, scheiding, verhuizing)
 - zinvolle dagbesteding voor inwoners zonder perspectief op betaald werk
 - een deel van de doelgroep is niet in beeld
 - de armoedeval
- Wij constateren dat deze situaties problematisch zijn, echter eindigen in open einden als “onderzoek”, “nagaan van impact”, “brengen in beeld”. Wij adviseren dat er een concrete aanpak hiervan op korte termijn aanvullend komt.

Tot slot van dit algemene deel merken wij op dat het een gemiste kans is dat de doelgroep alleen object van onderzoek is geweest, maar verder niet is betrokken bij deze nota. Hun feedback op de uitvoering had waardevolle input voor deze nota kunnen opleveren en tevens (deels) een invulling kunnen zijn voor het leidende principe van “gelijkwaardigheid”. Ons dringende advies is om de doelgroep zoals aangegeven in artikel 47 van de Participatiewet voortaan te betrekken.

Specifiek

- a) De overgang van uitkering naar werk kan tot gevolg hebben dat de “armoedeval” optreedt. Wij adviseren in gevallen dat er sprake is van een inkomensachteruitgang dit te compenseren, indien mogelijk met de middelen van de Participatiewet, zo nodig met eigen middelen aanvullend vanuit de gemeente. De zinsnede “We brengen de nieuwe financiële situatie daarom goed in beeld” moet onzes inziens aangevuld worden met een *principe voor een oplossing*. Werk moet *met perspectief en structureel* lonen. En het principe van bestaanszekerheid: het moet *positief* voorspelbaar zijn. Een voorspelbare achteruitgang tast de bestaanszekerheid aan.
- b) De nota gaat er vanuit dat de betreffende inwoner, die in een situatie van geen werk en/of een onvoldoende inkomen om te voorzien in het levensonderhoud verkeert, zich zelf meldt (bij WPDA/gemeente). Of wordt verwezen. Op bladzijde 13 wordt opgemerkt dat voor de inkomensondersteunende maatregelen voor inwoners die er recht op hebben, hier onvoldoende gebruik van maken, *mede omdat een deel van de doelgroep niet in beeld is*. Wij merken op dat meerdere groepen niet in beeld zijn.

Wij vinden het onvoldoende dat in de nota alleen wordt *opgemerkt* dat in de dienstverlening *actief wordt ingezet op het vinden en benaderen* van alle inwoners die financiële hulp nodig hebben. Wij adviseren dat op korte termijn hiervoor een plan van aanpak komt, waarin meer dan “advertenties” en “folders” concreet aan de orde zijn. Deze middelen zijn passief en werken -zoals bekend- slecht. Wij adviseren, zoals eerder, hiervoor een buurt- of dorpsgerichte aanpak¹ te ontwikkelen, in samenhang met andere werksoorten uit het sociaal domein (en wonen). Dit is actief! Met de deelname aan een buurt- of dorpsgerichte aanpak kan WPDA “vinden, een vertrouwensband scheppen, breed inzicht in de situatie verkrijgen en toeleiden”, de buurtkracht gebruiken, mee condities scheppen voor een vraaggericht traject om de hulpbronnen op orde te krijgen, dus opleiding/ pijler ontwikkeling, werk en inkomen. En daarmee ontstaat na een goed “voorwerk” een verhoogde kans op succes voor

¹ Zie ook: ASD Advies Integrale nota armoede en schuldhulpverlening gemeente Tynaarlo 2025-2028 ‘Een Leven met Zekerheid’ d.d. 15 mei 2024. Tevens voor vraaggericht werken en de participatie van doelgroepen

betrokkene als hij/zij in traject komt bij WPDA. En het gebruik door rechthebbenden van de inkomensondersteunende maatregelen zal toenemen. En naast de zelfmelders en de verwezen inwoners komen de “stillen” ook in beeld.

- c) Over “stillen” gesproken: bekend is dat sommige inwoners, in het bijzonder jongeren graag aan het werk willen, maar daarvoor ondersteuning nodig hebben. Omdat zij in bepaalde gevallen geen uitkering krijgen, zijn zij ook niet in beeld. Zij zitten thuis en niks. Het initiatief om samen met het onderwijs deze jongeren in beeld te krijgen en ook zonder uitkeringsrecht te helpen, is in onze optiek positief.
- d) Werk is belangrijk! Toch benoemt de nota duidelijk het punt dat er ook mensen zijn voor wie de arbeidsmarkt (eerst) te ver af staat. Voorzieningen voor deze mensen in de vorm van beschut werken zijn waardevol. Of als de afstand nog groter is een zinvolle dagbesteding, waarin ook aan het maatschappelijk leven kan worden bijgedragen met vrijwilligerswerk of deelname aan sociale activiteiten. Samenwerking met partners uit het brede sociale domein is hiervoor noodzakelijk. Hoe dat op dit moment wordt vormgegeven is niet duidelijk. Voor de samenwerking met wonen en zorg geeft de nota iets meer duidelijkheid: “op strategisch niveau nog minimaal.” Ongetwijfeld worden de komende tijd hiervoor verdere stappen gezet. Wij adviseren u echter vooral op uitvoerend niveau de samenwerking te bevorderen, zonder dat hier een “zware deken van strategisch beleid en management” over wordt gelegd. Geef de uitvoering de ruimte, zeker als daar een buurt- of dorpsgerichte aanpak voor wordt gebruikt. Voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt is de eigen buurt of dorp een belangrijke springplank voor het krijgen van kansen, ontwikkeling en zo de weg naar -alsnog- de arbeidsmarkt.
- e) Wij willen op één aspect van de Pijler Ontwikkeling wijzen en vragen daar aandacht voor. Binnen deze pijler wordt vanuit verschillende invalshoeken (kwetsbaarheid door aandoeningen, niet of onvoldoende gediplomeerd, onvoldoende vaardigheden als lezen en schrijven (digitaal) etc.) de nodige inzet gepleegd, in samenwerking met de arbeidsmarktregio, onderwijs, welzijn, etc. Het gaat om basis-, werknemers- en vakvaardigheden. Dit gebeurt vanuit iWerk te Assen. Wij vragen aandacht voor de soms slechte mobiliteit van mensen. Een afstand vormt soms een extra (fysieke en psychische) belemmering. Hoe kom je in Assen. En hoe kom je dan bij iWerk?

Tot slot van dit advies willen wij de betreffende medewerkers van de gemeente en WPDA bedanken voor de hartelijke en open wijze waarop zij de ASD gemeente Tynaarlo hebben bijgepraat over het te ontwikkelen beleid, de achtergronden en de onderliggende informatie. Tevens melden wij dat wij dit advies hebben gedeeld met de ASD'en/Cliëntenraden uit de gemeenten Aa en Hunze en Assen.

Met vriendelijke groet,

Namens de ASD gemeente Tynaarlo,

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'J' followed by a horizontal line and a small flourish.

Jos Meulman, secretaris